

KLAGANDE OCH MOTPART

[REDACTED]

Ombud: Lovisa Löfstrand
Humana Assistans AB
Box 184
701 43 Örebro

MOTPART OCH KLAGANDE

Stadsdelsnämnden Örgryte-Härlanda i Göteborgs kommun
Box 170 94
402 61 Göteborg

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Förvaltningsrätten i Göteborgs dom den 18 maj 2015 i mål nr 12354-14,
se bilaga A

SAKEN

Personlig assistans

KAMMARRÄTTENS AVGÖRANDE

Med bifall till stadsdelsnämndens överklagande upphäver kammarrätten
förvaltningsrättens dom och fastställer nämndens beslut den 22 oktober
2014.

Kammarrätten avslår [REDACTED] överklagande.

YRKANDEN M.M.

[REDACTED] yrkar att han ska beviljas personlig assistans i sökt
omfattning eller i den omfattning kammarrätten finner skälig.

Han anför bl.a. följande. Hans hjälpbehov är mer omfattande än de 17 timmar som förvaltningsrätten godtagit. Det är inte ovanligt att barn med den funktionsnedsättning som han har till viss del beter sig på olika sätt i olika miljöer. Han har sökt personlig assistans i hemmet och därför är det av största vikt att ta del av hans mammas beskrivning av hans hjälpbehov i hemmiljön. Kommunen har endast beaktat aktiv tid vilket strider mot lag och praxis. Även tiden mellan de aktiva insatserna vid exempelvis toalettmomentet borde ha beaktats.

– Förutom tidigare inlämnade intyg återopas intyg den 8 september 2015 av barnläkaren [REDACTED] och intyg den 21 januari 2016 av psykologen [REDACTED]

Stadsdelsnämnden Örgryte-Härlanda i Göteborgs kommun (nämnden) yrkar i första hand att kammarrätten upphäver förvaltningsrättens dom och fastställer nämndens beslut. Om kammarrätten bedömer att [REDACTED] behov av hjälp med de grundläggande behoven är av den karaktär som krävs och av tillräcklig omfattning yrkas i andra hand att målet återförvisas till nämnden för vidare utredning av de övriga behoven och prövning av insatsens totala omfattning med hänsyn tagen till föräldraansvar och behov som tillgodoses under vistelse i skola och på korttidshem.

Nämnden anför bl.a. följande. Det framgår inte av förvaltningsrättens dom vilka grundläggande behov eller övriga behov som [REDACTED] bedöms behöva hjälp med. Inte heller framgår omfattningen av behoven eller på vilket sätt behoven har styrkts. Motstridiga uppgifter om hans hjälpbehov har lämnats och det är inte styrkt att [REDACTED] har behov av hjälp med grundläggande behov av den karaktär och omfattning som ger rätt till personlig assistans. Den beskrivning som hans stödfamilj har lämnat den 11 november 2014 kan inte ge någon heltäckande bild av hur det faktiska hjälpbehovet ser ut. Uppgifterna i beskrivningen av stödfamiljen är inte samstämmiga med övrigt underlag. Aktiverings- och motiveringsinsatser räknas normalt sett inte till de grundläggande behoven.

Avseende de olika hjälpbehoven anför nämnden bl.a. följande.

Toalettbesök

Enligt uppgift från [REDACTED] ansvarig chef för lägerverksamhet där [REDACTED] deltog i juni 2015, behöver han påminnas och få hjälp vid tarmtömning men han är självständig vid blåstömning. Sökt tid för torkning i samband med toalettbesök om 3 minuter per dag har godtagits av nämnden.

Personlig hygien

I förvaltningsrättens dom hänvisas till att lärare [REDACTED] uppgett att [REDACTED] behöver hjälp med dusch men det framgår inte på vilka observationer hon grundar detta. De uppgifter som har lämnats avseende personlig hygien är inte styrkta.

Måltider

Vid hembesök den 31 mars 2015 observerades [REDACTED] äta självständigt med enbart muntligt stöd från sin mamma. Hans behov av hjälp vid måltider är inte av den karaktären att det ska godtas som grundläggande behov.

På- och avklädning

Psykolog [REDACTED] har intygat att [REDACTED] aktivt hjälper till vid påklädning. Vid nämnda hembesök observerades dessutom [REDACTED] på egen hand ta på och av sig utklädningskläder. [REDACTED] behov av hjälp vid på- och avklädning kan inte anses vara av den karaktären som krävs för att det ska godtas som grundläggande behov.

Kommunikation

Både arbetsterapeut [REDACTED] och psykolog [REDACTED] har intygat att [REDACTED] kommunicerar med ord och tecken. Vid hembesöket i mars 2015 besvarade [REDACTED] socialsekreterarens

frågor på ett sätt som är förståeligt även för en person som inte använder tecken som alternativ kommunikation. [REDACTED] har inte det behov av hjälp med kommunikation som kan godtas som ett grundläggande behov.

Ingående kunskaper/tillsyn

Vid hembesöket i mars 2015 var [REDACTED] inte aggressiv och han fick inte heller några okontrollerbara utbrott. Han visade inga tecken på behov av aktiv tillsyn. Tillsyn i form av att en vuxen befann sig i ett angränsande rum och med jämna mellanrum tittade till honom föreföll tillgodose hans behov. Enligt uppgift från [REDACTED] lekte [REDACTED] på egen hand under lägervistelsen i juni 2015. Något utåtagerande beteende observerades inte under lägertiden. Nämnden bedömer att han har behov av stöd och hjälp i sin vardag men att tillsynsbehovet inte är av övervakande karaktär och därför inte ska räknas som ett grundläggande behov.

Stödbehovet bedöms inte heller vara av sådan karaktär att ingående kunskap om honom som person eller hans funktionsnedsättning krävs för att ge honom stöd. Assistans avseende annan hjälp som förutsätter ingående kunskaper förutsätter enligt HFD 2015 ref. 46 ett psykiskt funktionshinder, vilket [REDACTED] inte har.

SKÄLEN FÖR KAMMARRÄTTENS AVGÖRANDE

Det är ostridigt att [REDACTED] tillhör personkretsen i 1 § 1 lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS) och att han har behov av viss hjälp med sina grundläggande behov. Frågan i målet är om hans hjälpbehov är av sådan karaktär och omfattning som medför rätt till personlig assistans.

Av förarbetena till LSS framgår att personlig assistans ska vara förbehållen krävande eller i olika avseenden komplicerade situationer, i regel av mycket personlig karaktär (prop. 1992/93:159 s. 64). Den enskilde ska ha ett klart behov av personlig assistans i de situationer det

är fråga om (samma prop. s. 174). Personer som helt eller i stor utsträckning klarar av att på egen hand sköta sina personliga behov och som enbart har behov av motivations- och aktiveringsinsatser bör inte ha rätt till personlig assistans (prop. 1995/96:146 s. 13). När det gäller barn är det endast hjälpbehov som går utöver vad som är normalt för ett barn i ifrågavarande ålder som ska läggas till grund för bedömningen (bet. 1995/96:SOU15 s. 18).

Vad gäller behovet av praktisk hjälp med grundläggande behov framgår det av utredningen att [REDACTED] kan äta själv. Vidare framgår att han behöver viss praktisk hjälp i samband med på- och avklädning, men klarar många moment själv. Han behöver också praktisk hjälp vid dusch och i viss utsträckning även vid toalettbesök. Vid bedömningen av om dessa hjälpbehov ska kunna grunda rätt till personlig assistans måste dock beaktas att även barn utan funktionsnedsättning i motsvarande ålder behöver viss handgriplig hjälp. De behov av hjälp som [REDACTED] har i dessa avseenden motiverar därför inte rätt till personlig assistans.

Det framgår av utredningen att [REDACTED] behov av tillsyn är mer omfattande än det behov av tillsyn som barn utan funktionsnedsättning i motsvarande ålder har. För att ett behov av tillsyn ska falla inom ramen för grundläggande behov förutsätts dock att det krävs ingående kunskaper om den funktionshindrade för att behovet ska kunna tillgodoses, vilket ansetts vara fallet när det varit fråga om ett behov av aktiv tillsyn av övervakande karaktär (jfr RÅ 1997 ref. 23, RÅ 2009 ref. 57 och RÅ 2003 ref. 33 med där angivna rättsfall). Utredningen visar inte att det krävs ingående kunskaper om [REDACTED] för att hans tillsynsbehov ska kunna tillgodoses. Tillsynsbehovet kan därför inte godtas som ett grundläggande behov.

Vad gäller kommunikation framgår av utredningen att [REDACTED] är mycket kommunikativ och gör sig förstådd även om han har ett otydligt

tal. Han behöver således inte stöd av en personlig assistent för att kommunikation över huvud taget ska vara möjlig. Det behov av stöd [REDACTED] har vid kommunikation är därför inte att hänföra till de grundläggande behoven.

Kammarrätten anser sammanfattningsvis att [REDACTED] behov av hjälp för att tillgodose sina grundläggande behov inte kan anses vara av den karaktär och omfattning som förutsätts för rätt till personlig assistans. Nämndens överklagande ska därför bifallas och [REDACTED] överklagande ska avslås.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga B (formulär 1).

Gertrud Forkman

Leif Bergström
referent

Johan Rubenson

/Madeleine Schönauer

**FÖRVALTNINGSRÄTTEN
I GÖTEBORG**

Avdelning 1 Enhet 12

DOM
2015-05-18
Meddelad i
GöteborgMål nr
12354-14**KLAGANDE**

██████████ ██████████
██████████
██
██████████

Ombud: Lovisa Löfstrand
Humana Assistans AB
Box 184
701 43 Örebro

MOTPART

Stadsdelsnämnden Örgryte-Härlanda
Box 17094
402 61 Göteborg

ÖVERKLAGAT BESLUT

Stadsdelsnämnden Örgryte-Härlandas beslut den 22 oktober 2014

SAKEN

Personlig assistans enligt lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade, förkortad LSS

FÖRVALTNINGSRÄTTENS AVGÖRANDE

Förvaltningsrätten upphäver stadsdelsnämndens beslut och beviljar ██████████
██████████ biträde av personlig assistent eller ekonomiskt stöd till skäliga
kostnader för sådan assistans motsvarande 17 timmar per vecka.

BAKGRUND

Stadsdelsnämnden Örgryte-Härlanda (nämnden) har beslutat att avslå [REDACTED] ansökan om biträde av personlig assistent. Beslutet har motiverats med att hans behov av hjälp inte bedöms vara av den karaktär som krävs för att uppfylla villkoren för insatsen.

YRKANDEN M.M.

[REDACTED] överklagar beslutet och yrkar att han ska beviljas personlig assistans i ansökt omfattning eller i den omfattning som förvaltningsrätten finner skälig. Han anför huvudsakligen följande. Han har ett stort hjälpbehov och behöver personlig assistans för att få sitt behov tillgodosett. Hans hjälpbehov är av den karaktär som berättigar till personlig assistans eftersom den hjälp han behöver är av integritetskänslig och privat karaktär. Han behöver mycket handgriplig hjälp, inte enbart aktiverings- och motiveringsinsatser. Han behöver ständig tillsyn och hjälp vid på- och avklädning, dusch och toalettbesök. Kommunen har låtit bli att vid vissa hjälpbehov motivera varför det anses att hans hjälpbehov inte är av den karaktär som krävs för att bli beviljad assistans. Det finns grova fel i utredningen vilket medfört att beslutet blivit felaktigt. Det är anmärkningsvärt att kommunen avslagit ansökan i sin helhet då Försäkringskassan har funnit att hans behov av hjälp med de grundläggande behoven uppgår till 7 timmar och 15 minuter per vecka. Han har diagnosen 11q-deletionssyndrom, Jacobsens syndrom, vilket är en medfödd kromosomavvikelse. Detta innebär att han är kortvuxen, har en försenad motorisk utveckling, en påtaglig språkförsening och en måttlig utvecklingsstörning vilket motsvarar en utvecklingsnivå på tre år. Han har beteendestörningar, koncentrationssvårighet och är hyperaktiv. Utifrån hans diagnoser och de hjälpbehov som följer av detta torde det stå klart att hjälpbehovet avseende de grundläggande

behoven är tillräckligt omfattande och har rätt karaktär för att det ska föreligga en rätt till assistans.

Toalettbesök

Kommunen har bedömt hans behov av hjälp i samband med toalettbesök till tre minuter per dag. Kommunen har inte tagit hänsyn till hans behov av handgriplig hjälp i samband med handtvätt och beräknat alldeles för låg tidsåtgång vid torkning. Han går på toaletten sju-nio gånger per dag och behöver hjälp med torkning. Tre minuter per dag räcker inte när besöken är så många.

Personlig hygien

Han behöver handgriplig hjälp i samband med sin personliga hygien. Hjälpbehovet är av den karaktär som krävs för att berättiga till personlig assistans. I utredningen framkommer att [REDACTED] mamma duschar honom, vilket är hjälp av mycket integritetskänslig och privat karaktär som berättigar till personlig assistans.

På- och avklädning

Han behöver handgriplig hjälp med på- och avklädning, till exempel hjälp med att trä tröjor över huvudet och hantera dragkedjor och knappar.

Kommunikation

[REDACTED] använder tecken som stöd och bilder i sin kommunikation, men även ett eget kommunikationssätt som man inte kan lära sig utan att lära känna honom. Det är inte enbart kunskap om tecken som behövs av personen som ska tolka honom. Det är tydligt att detta behov finns enligt [REDACTED]

████████ utlåtande från den 9 april 2014. Den yrkade tiden på 40 minuter per dag för kommunikation är inte orimlig med tanke på att han är en åttaåring som måste få stöd för att utveckla sin kommunikation. ██████████ har dessutom rätt till assistans och behov av assistans för kommunikation för att kunna skapa ett socialt nätverk. Han blir frustrerad när han inte lyckas göra sig förstådd och han förstår inte de sociala koderna varför han har svårt att umgås med jämnåriga barn.

Ingående kunskaper

Kommunen anför själv att intyg från läkare och skola anger att ██████████ har behov av tillsyn under all vaken tid. Ändå väljer kommunen att ignorera fackmäns uppfattningar om hans behov. Han är hyperaktiv och saknar faroinsikt varför han behöver ständig tillsyn. Någon som inte känner till ██████████ funktionsnedsättning kan inte ana att han är så hyperaktiv som han är.

Han bifogar ett intyg från sin stödfamilj.

Nämnden anser att överklagandet ska avslås och anför bl.a. följande. Inget har framkommit som föranleder att beslutet om personlig assistans ska ändras.

SKÅLEN FÖR FÖRVALTNINGSRÄTTENS AVGÖRANDE

Tillämpliga bestämmelser m.m.

Personer som anges i 1 § LSS, har rätt till insatser i form av särskilt stöd och särskild service enligt 9 § 1-9, om de behöver sådan hjälp i sin livsföring och om deras behov inte tillgodoses på annat sätt. Den enskilde ska genom insatserna tillförsäkras goda levnadsvillkor. Insatserna ska vara

varaktiga och samordnade. De ska anpassas till mottagarens individuella behov samt utformas så att de är lätt tillgängliga för de personer som behöver dem och stärker deras förmåga att leva ett självständigt liv (7 § LSS). En av de insatser som den i lagen angivna personkretsen kan vara berättigad till är biträde av personlig assistent eller ekonomiskt stöd till skäliga kostnader för sådan assistans (9 § 2 LSS).

Med personlig assistans enligt 9 § 2 LSS avses personligt utformat stöd som ges av ett begränsat antal personer åt den som på grund av stora och varaktiga funktionshinder behöver hjälp med sin personliga hygien, måltider, att klä av och på sig, att kommunicera med andra eller annan hjälp som förutsätter ingående kunskaper om den funktionshindrade (grundläggande behov) (9 a § första stycket LSS).

Den som har behov av personlig assistans för sina grundläggande behov har även rätt till insats enligt 9 § 2 LSS för andra personliga behov om behoven inte tillgodoses på annat sätt (9 a § andra stycket LSS).

Av förarbetena till LSS framkommer bl.a. följande. Assistansen ska vara förbehållen krävande eller i olika avseenden komplicerade situationer, i regel av mycket personlig karaktär. Avgörande bör vara att den enskilde behöver personlig hjälp för att klara sin hygien, för att klä sig och klä av sig, för att inta måltider eller för att kommunicera med andra. Avsikten bör emellertid vara att assistansen därutöver också ska ges i andra situationer där den enskilde behöver kvalificerad hjälp och som ingår i det dagliga livet, t.ex. om personen behöver hjälp för att komma ut i samhället, för att studera, för att delta i daglig verksamhet eller för att få eller behålla ett arbete (se prop. 1992/93:159 s. 64).

Rätten till personlig assistans är avsedd att omfatta svårt funktionshindrade som behöver hjälp med den personliga hygien, med intagande av mål-

tider och med annan personlig service. Den enskilde ska ha ett klart behov av personlig assistans i de situationer det är fråga om. Insatsen bör alltså vara förbehållen krävande eller i olika avseenden komplicerade fall. Något krav på att stödbehovet ska ha en viss tidsmässig omfattning föreligger inte. Dock har tidsfaktorn självfallet betydelse. Ju större stödbehov i tid som finns desto mer talar omständigheterna för att rätt till biträde av assistent föreligger (prop. 1992/93:159 s. 174-175).

Högsta förvaltningsdomstolen har uttalat att någon bestämd undre tidsgräns för de grundläggande behovens omfattning inte kan ställas upp. En person som bara i mycket begränsad omfattning har behov av hjälp med något av de grundläggande behoven kan inte utan vidare anses berättigad till personlig assistans. Även om själva tidsåtgången inte är påfallande stor måste dock en samlad bedömning göras bl.a. med hänsyn tagen till om det stöd som behövs är av mycket privat eller integritetskänslig karaktär eller om det förutsätter specifik kompetens. Såväl kvantitativa som kvalitativa aspekter måste beaktas. Även hur ofta hjälpen behövs är en viktig faktor (RÅ 2009 ref. 57).

Stödmoment som närmast kan liknas vid motivationsinsatser i form av t.ex. påminnelser och stöttning räknas normalt inte som ett grundläggande behov (RÅ 2003 ref. 33).

Utredningen i målet

I en självskattning av ADL-förmåga beräknar [REDACTED] sina grundläggande behov till 23,58 timmar per vecka, varav 3,85 timmar för på-och avklädning, 3,27 timmar för personlig hygien, 5,37 timmar för toalettbesök, 6,42 timmar för måltider och 4,67 timmar för kommunikation. Dessutom anges behov av tillsyn all vaken tid. För övriga behov har beräknats 7,82 timmar per vecka, varav 0,82 timmar för läkar- och tandläkarbesök, 3,50 timmar

för simskola och musikstund och 3,50 timmar för hjälp på natten. Förutom tid för aktiv tillsyn har således det totala hjälpbehovet beräknats till 31,40 timmar per vecka.

I utlåtande av psykolog Angelica Guevara Rosengren framgår bl.a. följande. Hon har träffat [REDACTED] vid fyra tillfällen under 2012. [REDACTED] hjälper till aktivt vid påklädning. Han tar på sig mössa, vantar, strumpor med viss hjälp och skor. Han har svårt att knäppa knappar. Han kan klara att tvätta händerna och ansiktet med en viss konkret hjälp. Han klarar att gå på toaletten själv och säger till när han är klar för torkning. [REDACTED] har gjort framsteg vad gäller matsituationen och han dricker själv. Han äter själv men behöver en viss hjälp. Han använder en sked och tar ibland maten med händerna. Han kan skära korv med hjälp av kniv och händerna. [REDACTED] uttrycker sig med enkla ord och tecken och han använder sig av tre-ords-meningar. Han är i stort behov av stöd i sin sociala utveckling och i sin kommunikation.

Lärare [REDACTED] har i utlåtande den 9 april 2014 uppgett i huvudsak följande. [REDACTED] går i årskurs ett på Lundenskolans särskola. Han behöver ständig tillsyn och förstår inte faror i t.ex. trafiken. Han går ofta fram till okända människor och skulle säkert följa med dem om han fick tillfälle. [REDACTED] behöver lång tid på sig för att lära känna nya människor. För personalen i skolan tog det cirka två månader av få en bra relation med [REDACTED]. Han använder tecken för att kommunicera och samtalspartnern behöver känna och veta mycket om [REDACTED] för att kunna föra ett samtal. Hans grov- och finmotorik är försenad. Han har helhandsfattning på penna och pensel och kan inte rita en huvudfoting eller skriva sitt namn. [REDACTED] behöver hjälp med toalett, dusch och att ta på sig kläder. Han kan äta själv med sked och gaffel men kan inte dela eller ta till sig mat. Han befinner sig på en sammantagen utvecklingsnivå av tre-fyra år.

I intyg av arbetsterapeut [REDACTED] och sjukgymnast Roger Emilsson den 16 maj 2014 framkommer i huvudsak följande. [REDACTED] har försenad motorisk och språklig utveckling samt måttlig utvecklingsstörning vilket motsvarar en utvecklingsnivå på cirka tre år. Han har även beteendestörningar, koncentrationssvårigheter och är hyperaktiv. Han kommunicerar med ord, tecken och bilder som stöd och talet är otydligt. Han behöver ges möjlighet till alternativ och kompletterande kommunikation (AKK) i sin vardag. Han behöver hjälp av en vuxen i alla livets dagliga aktiviteter som vid av- och påklädning, matsituation med mera. Hans funktionsnivå och självständighet ligger klart under hans åldersnivå. Omgivningen behöver ha ingående kunskaper om [REDACTED] funktionsnedsättning och specifika personlighet för att kunna ge rätt stöd. En fungerande avlösning, som en personlig assistent, är nödvändig för att ge förälder och syskon tillfälle till vila. Det krävs kvalificerat stöd och omvårdnad i bostaden för att familjens vardag ska kunna fungera.

Överläkare [REDACTED] har i intyg den 28 maj 2014 uppgett i huvudsak följande. [REDACTED] har Jacobsens syndrom vilket bl.a. innebär att han har en hög gom och mat kan fastna när han stoppar in för mycket. Han har också en utvecklingsstörning och är mycket överaktiv. Via Barn- och ungdomshabiliteringen i Frölunda har en psykologbedömning gjorts som påvisar en måttlig utvecklingsstörning och mycket stora koncentrationssvårigheter. Han behöver hela tiden stöd verbalt och någon vid sin sida för att inte ge sig iväg.

Barn- och ungdomsläkare [REDACTED] har i intyg den 23 juli 2014 uppgett i huvudsak följande. [REDACTED] är fjärde barnet hos en ensamstående mamma. Han är extensivt utredd via Barnkliniken på Drottning Silvias barnsjukhus. Det stora bekymret är att han successivt utvecklat ett högaktivt beteende som kräver ständig uppmärksamhet från omgivningen. Detta blev påtagligt vid besök på mottagningen då mamma får ägna större

delen av besökstiden åt att fånga in [REDACTED] och ständigt passa på honom. Hans mamma har en pressad social situation och har i dagsläget mycket svårt att klara av förvärvsarbete i kombination med de krav [REDACTED] problematik ställer på henne. Hennes önskan är att bli anställd som personlig assistent till [REDACTED]

Annika Rock Eliasson, som är [REDACTED] stödfamilj, har den 11 november 2014 anfört i huvudsak följande. [REDACTED] behöver ständig tillsyn och hjälp med på- och avklädning, toalettbesök och delning av mat i mindre bitar. [REDACTED] vill gärna kommunicera men hans tecken blir inte så tydliga så man måste känna till honom för att förstå vad han menar.

Förvaltningsrättens bedömning

[REDACTED] har pågående insatser i form av korttidsvistelse utanför det egna hemmet med 54 dygn per år enligt 9 § 6 LSS. Det får i målet därför anses vara ostridigt att han tillhör den personkrets som avses i LSS. Frågan i målet är således om [REDACTED] i övrigt uppfyller villkoren för att beviljas personlig assistans. Det måste då föreligga ett hjälpbehov för de grundläggande behoven som är av viss omfattning och regelbundet återkommande. Den beräkning han gjort för dessa behov kan i och för sig anses skälig. Hjälp vid måltider kan enligt praxis dock inte ses som ett grundläggande behov om den funktionshindrade själv kan föra mat och dryck till munnen. Vidare har även ett icke funktionshindrat barn i samma ålder ett visst hjälpbehov för de grundläggande behoven. Även med beaktande härav får [REDACTED] behov av hjälp med de grundläggande behoven anses vara av sådan omfattning att han är berättigad till personlig assistans. Han är därmed berättigad till assistans även för övriga behov som inte tillgodoses på annat sätt. Det bör då beaktas hans behov av tillsyn pga. att han är överaktiv. Tid då [REDACTED] vistas i skola och i korttidsvistelse utanför det egna hemmet kan dock inte räknas med.

Sammantaget finner förvaltningsrätten att [REDACTED] är berättigad till personlig assistans med sammanlagt 17 timmar per vecka i genomsnitt.

Nämndens beslut ska därför upphävas.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga 1 (DV 3109/1B)

Peter Kockum

Rådman

I avgörandet har deltagit även nämndemännen Mats Paulsson, Nils Svensson och Boris Petrusson.

Föredragande i målet har varit förvaltningsrättsnotarien John Eklund.

HUR MAN ÖVERKLAGAR - PRÖVNINGSTILLSTÅND

Den som vill överklaga förvaltningsrättens beslut ska skriva till Kammarrätten i Göteborg.

Skrivelsen ska dock skickas eller lämnas till förvaltningsrätten.

För att kammarrätten ska kunna ta upp Ert överklagande måste Er skrivelse ha kommit in till förvaltningsrätten **inom tre veckor** från den dag då Ni fick del av domen/beslutet. Om beslutet har meddelats vid en muntlig förhandling, eller det vid en sådan förhandling har angetts när beslutet kommer att meddelas, ska dock överklagandet ha kommit in inom tre veckor från den dag domstolens beslut meddelades. Om sista dagen för överklagande infaller på lördag, söndag eller helgdag, midsommarafton, julafton eller nyårsafton räcker det att besvärshandlingen kommer in nästa vardag.

Om klaganden är en part som företräder det allmänna, ska överklagandet alltid ha kommit in inom tre veckor från den dag beslut meddelades.

För att ett överklagande ska kunna tas upp i kammarrätten fordras att **prövningstillstånd** meddelas. Kammarrätten lämnar prövningstillstånd om

1. det finns anledning att betvivla riktigheten av det slut som förvaltningsrätten har kommit till,
2. det inte utan att sådant tillstånd meddelas går att bedöma riktigheten av det slut som förvaltningsrätten har kommit till,
3. det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas av högre rätt, eller
4. det annars finns synnerliga skäl att pröva överklagandet.

Om prövningstillstånd inte meddelas står förvaltningsrättens beslut fast. Det är därför viktigt att det klart och tydligt framgår av överklagandet till kammarrätten varför man anser att prövningstillstånd bör meddelas.

Skrivelsen med överklagande ska innehålla

1. Klagandens person-/organisationsnummer, postadress, e-postadress och telefonnummer till bostaden och mobiltelefon. Adress och telefonnummer till klagandens arbetsplats ska också anges samt eventuell annan adress där klaganden kan nå för delgivning. Om dessa uppgifter har lämnats tidigare i målet – och om de fortfarande är aktuella – behöver de inte uppges igen. Om klaganden anlitar ombud, ska ombudets namn, postadress, e-postadress, telefonnummer till arbetsplatsen och mobiltelefonnummer anges. Om någon person- eller adressuppgift ändras, ska ändringen utan dröjsmål anmälas till kammarrätten.
2. den dom/beslut som överklagas med uppgift om förvaltningsrättens namn, målnummer samt dagen för beslutet,
3. de skäl som klaganden anger till stöd för en begäran om prövningstillstånd,
4. den ändring av förvaltningsrättens dom/beslut som klaganden vill få till stånd,
5. de bevis som klaganden vill åberopa och vad han/hon vill styrka med varje särskilt bevis.

Adressen till förvaltningsrätten framgår av domen/beslutet.

HUR MAN ÖVERKLAGAR

Den som vill överklaga kammarrättens avgörande ska skriva till Högsta förvaltningsdomstolen. Skrivelsen ställs alltså till Högsta förvaltningsdomstolen *men ska skickas eller lämnas till kammarrätten*.

Överklagandet ska ha kommit in till kammarrätten *inom tre veckor* från den dag då klaganden fick del av beslutet. Om beslutet har meddelats vid en muntlig förhandling, eller det vid en sådan förhandling har angetts när beslutet kommer att meddelas, ska dock överklagandet ha kommit in inom tre veckor från den dag domstolens beslut meddelades. Tiden för överklagande för det allmänna räknas dock från den dag beslutet meddelades.

Om sista dagen för överklagande infaller på en lördag, söndag eller helgdag, midsommar-, jul- eller nyårsafton, räcker det att skrivelsen kommer in nästa vardag.

För att ett överklagande ska kunna tas upp i Högsta förvaltningsdomstolen krävs att *prövningstillstånd* meddelas. Högsta förvaltningsdomstolen lämnar prövningstillstånd om det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas eller om det finns synnerliga skäl till sådan prövning, såsom att det finns grund för resning eller att målets utgång i kammarrätten uppenbarligen beror på grovt förbiseende eller grovt misstag.

Om prövningstillstånd inte meddelas står kammarrättens beslut fast. Det är därför viktigt att det klart och tydligt framgår av överklagandet till Högsta förvaltningsdomstolen varför man anser att prövningstillstånd bör meddelas.

Skrivelsen med överklagande ska innehålla följande uppgifter;

1. den klagandes namn, person-/organisationsnummer, postadress, e-postadress och telefonnummer till bostaden och mobiltelefon. Dessutom ska adress och telefonnummer till arbetsplatsen och eventuell annan plats där klaganden kan nås för delgivning lämnas om dessa uppgifter inte tidigare uppgetts i målet. Om klaganden anlitar ombud, ska ombudets namn, postadress, e-postadress, telefonnummer till arbetsplatsen och mobiltelefonnummer anges. Om någon person- eller adressuppgift ändras är det viktigt att anmälan snarast görs till Högsta förvaltningsdomstolen
2. det beslut som överklagas med uppgift om kammarrättens namn, målnummer samt dagen för beslutet
3. de skäl som klaganden vill åberopa för sin begäran om att få prövningstillstånd
4. den ändring av kammarrättens beslut som klaganden vill få till stånd och skälen för detta
5. de bevis som klaganden vill åberopa och vad han/hon vill styrka med varje särskilt bevis.